

Dr Paula Pavlek,
Poljoprivredni fakultet, Zagreb

CICHORIUM ENDIVIA — NEKI TIPOVI I SORTE

Razlikujemo dva tipa endivije:

1. Eskarid tip
2. Crispum (kudravi) tip

Lišće eskariol tipa je ravno, široko i sa debelim lisnim rubovima, a kod crispum (kudravog) tipa je više ili manje urezano, perasto i rub je rebrasto nazubljen i kudrav.

Endivija se troši svježa, ali se u nekim područjima zapadne Evrope kudravi tipovi i kuhaju. Unutarnje lišće kod eskariol tipova je više ili manje prema unutra savijeno.

Pojedini tipovi i vrste endivije razlikuju se prema morfološkim karakteristikama: širini, obliku, valovitosti plojke, jačini glavnog nerva, veličini rozete, formi unutarnjih listova i slično, te prema nekim biološkim karakteristikama: dužini fotoperiode, sposobnosti samoblanširanja, dužini vegetacione periode, otpornosti prema niskim temperaturama i sl.

Kod nas je endivija relativno najviše raširena u mediteranskom području, gdje se uzgaja kao zimski usjev. U sjeverozapadnim krajevima uzgaja se oko većih potrošačkih centara pretežno kao jesensko-zimski usjev.

Endivija se uzgaja, kao što je poznato, radi lisne rozete. Prema tome, selekcija, a i agrotehnika endivije, podešena je u tom pravcu: prije nego što biljka prijeđe u stadij razvitka želimo da razvije lisnu rozetu.

Visoke temperature iznad 20°C, te dugi dani — iznad 14 sati dnevno — utječu na prolaženje stadija fotoperiode. Podvrgnuta takvim uvjetima biljka umjesto lisne rozete razvije cvjetne izboje.

To je glavni razlog zašto se endivija, relativno dosta otporna prema niskim temperaturama, uzgaja u primorskim područjima kao zimski usjev, a u sjeverozapadnim kao jesensko-zimski ili kasnojesenski, a rjeđe kao rani proljetni usjev.

Ovdje iznosimo ukratko rezultate promatranja nekih sorata obzirom na glavne gospodarske karakteristike.

Od morfoloških karakteristika uzete su u obzir oblik, veličina i boja lista, odnosno rozete, a od bioloških dužina vegetacione periode, odnos prema temperaturama i duljini dana, obzirom na prolaženje stadija fruktifikacije.

ESKARIOL TIP

Eskariol zelena — provenijenca Zagreb, Poljoprivredni fakultet, bujnog je rasta sa širokim zelenim lišćem, koje ima dosta jaka rebra. Unutarnje se lišće savije u glavicu. Lišće nakon berbe etiolira. Mogućnost čuvanja preko zime je dobra. Povoljna je za transport. Dolazi u obzir za jesensku proizvodnju. Kod ljetnog uzgoja rezistentnost prema fruktifikaciji je slaba. Dužina vegetacije iznosi oko 4 mjeseca.

Eskariol zelena Bubikopf (dječja glavica) — provenijenca Zagreb, Poljoprivredni fakultet. Slična je Eskariol zelenoj. Razvije bujno lišće zelene boje. Unutarnje se lišće savije u glavicu. Lišće nakon berbe etiolira. Prikladna je za transport. Mogućnost čuvanja preko zime je srednja. Prikladna je za jesensku proizvodnju. Kod ljetnog uzgoja rezistentnost prema fruktifikaciji slaba. Duljina vegetacionog perioda iznosi oko 4 mjeseca.

Kopica — provenijenca, Split, Institut za jadranske kulture. Po habitusu je slična eskariol zelenoj. Bujnog je rasta sa širokim zelenim lišćem, nešto nježnija od Eskariol zelene. Unutarnje se lišće savije u glavicu. Vrlo je prikladna za duži transport, kao i za čuvanje preko zime.

Kod ljetnog uzgoja brzo fruktificira. Prikladna je za jesenski uzgoj. Duljina vegetacije iznosi oko 4 — 4,5 mjeseca.

Eskariol zelena zimska (Scarola verde Romanesca) — provenijenca Italija, Scaravatti. Razvija male rozete, lišće je zeleno. Prikladna je za jesensko-zimski uzgoj. Podnaša transport kao i prezimljenje. Ne dolazi u obzir za ljetni uzgoj, jer brzo fruktificira. Duljina vegetacionog perioda iznosi oko 4,5 mjeseca.

Eskariol zelena Amor pieno (Selezione Lusina) — provenijenca Scaravatti Italija. Slična je Eskariol zelenoj zimskoj. Ima nešto kraći vegetacioni period od Eskariol zelene oko 4 mjeseca.

Eskariol zelena širokolisna (Eskariol grün vollherzig breitblatrig) — provenijenca Zapadna Njemačka. Ima sve karakteristike Eskariol zelene.

Eskariol žuta — provenijenca Poljoprivredni fakultet, Zagreb. Po habitusu je slična Eskariol zelenoj. Razlikuje se po boji koja je žuta. Vrlo je bujnog rasta. Unutarnje se lišće savije u glavicu. Prikladna je za jesenski uzgoj. Kod ljetnog uzgoja brzo fruktificira. Nije prikladna za duži transport, ni za čuvanje preko zime.

Duljina vegetacionog perioda je oko 4 mjeseca.

Provenijenca Scaravatti iz Italije pod nazivom Scarolo Biondo kao i njemačke provenijence Eskariol gelb vollherzig breitblatrig vrlo su slične gore spomenutoj i po morfološkim i biološkim karakteristikama.

CRISPUM TIP (KUDRAVI TIP)

Crispum tip je kod nas manje proširen.

U ispitivanju smo imali tri sorte talijanske provenijence (Scaravatti). Sve tri sorte dolaze u obzir za jesenskozimski uzgoj.

Kod ljetnog uzgoja brzo fruktificiraju. Dužina vegetacionog perioda iznosi kod svih (od sjetve do berbe) 4,5 mjeseca.

Zelena velika kudrava — Oblik rozete ljevkast. Vanjsko lišće je slabo do jače uspravno. Unutarnje je više uspravno. Razvije mnogo lišća. Biljka je velika. Unutarnje lišće je gusto i zbijeno. Lišće je dugo, usko, urezano. Rub lišća nepravilno i fino nazubljen. Nakon berbe etiolira. Prikladna je za transport, a manje za čuvanje preko zime.

Žuta kudrava ima ljevkasti habitus. To je poluvisoka biljka, velika. Rub lista je jako nazubljen. Nakon berbe etiolira dosta dobro. Prikladna je za transport, a manje za čuvanje preko zime.

Kudrava mala ima jako kudravo lišće te slični na mahovinu. Tamno je zelene boje, a unutar je svježije zelena. Nakon berbe dosta dobro etiolira, slabo se čuva preko zime.

Iz svega što je opisano možemo zaključiti da opisane sorte dolaze isključivo u obzir za jesensko-zimski uzgoj u našim sjeverozapadnim područjima, te da su se udomaćene sorte Eskariol zelena, Eskariol zelena Bubikopf, Eskariol žuta, Kristal ljetna žuta iz Zagreba i Kopica pokazale prikladne za naše klimatsko područje.

SUMMARY

On the trial plots of the Institute for Horticulture of the Agricultural Faculty in Zagreb, were examined some varieties of endive (*Cichorium endivia* L.).

Results have shown that the described varieties can be taken into consideration for the autumn-winter cultivation in the northwestern areas of Yugoslavia because — if raised under other conditions and times of growing they commence to fructify mainly before forming the rosette.

The acclimated varieties »Eskariol Green«, »Bubikopf Eskariol Green«, »Eskariol Yellow« and »Kopica« proved suitable for our climatic conditions.

LITERATURA

1. Becker — Dillingen: Handbuch des gesamten Gemuesebaues Berlin, 1950.
2. Kampe-Basse-Glaschke-Schreiber: Gemuesesorten, Teil II. Berlin, 1956.
3. Pavlek P.: Povrcarstvo (opci-uvodni i specijalni dio) Zagreb, 1965.